

Warszawski system wspierania uzdolnionych¹

Europejskie modele wspierania uzdolnionych

W raporcie „Wspieranie rozwoju uczniów zdolnych: specjalne rozwiązania stosowane w szkołach w Europie”, przygotowanym w 2008 roku przez Eurydice na zlecenie Rady Europy Unii Europejskiej, dokonano spisu i analizy różnych polityk edukacyjnych, opracowanych dla potrzeb uzdolnionych dzieci i młodzieży.

W raporcie wyróżniono dwa podstawowe modele udzielania wsparcia – pierwszy to model „**integracyjny**”, w którym nie istnieją kryteria określające specjalne zdolności, a potrzeby uczniów (w tym uzdolnionych) realizuje się poprzez indywidualizację kształcenia, rozwój ich potencjału i wewnętrznej motywacji. W tym kręgu znalazły się kraje skandynawskie i Malta.

Model drugi, nazwany - „**separastycznym**”, oparty jest na selekcji uczniów uzdolnionych, dla których prawo oświatowe przewiduje specjalne warunki kształcenia. Autorzy zaznaczyli, że żaden kraj europejski nie wybrał pełnej wersji tego modelu, realizując wersje mieszane, ale umieścili Polskę (obok Łotwy i Republiki Czeskiej), w grupie krajów najbliższych takiej opcji kształcenia uzdolnionych. Wyniki (przywoływanego często przez osoby zajmujące się w Polsce tą problematyką) raportu Najwyższej Izby Kontroli „Opieka nad uczniami szczególnie uzdolnionymi” świadczą o tym, że w naszym kraju realizacja tego modelu i tak napotyka na trudności.

Geneza realizacji programu

Przyjęta w 2008 r. uchwałą Rady Warszawy „Polityka edukacyjna miasta stołecznego Warszawy w latach 2008-2012” określiła pożądany model warszawskiej szkoły samorządowej. Wśród sposobów realizacji założeń programowych „Polityki” znalazło się m.in. zadanie: *poszerzenie i pogłębienie oferty dla uczniów zdolnych obejmującej m.in. stworzenie warszawskiego programu wczesnego wykrywania i wspomagania uzdolnień uczniów, w ramach którego dostępne będą różne formy rozwijania zainteresowań*. Do spełnienia wymienionych zobowiązań potrzebne są nie tylko umiejętności obserwowania i diagnozowania, planowania i ewaluacji pracy; potrzebne jest wsparcie psychologiczne dla uczniów i nauczycieli oraz wsparcie w organizowaniu i planowaniu pracy szkół. Potrzebna jest pomoc, której nie jest w stanie zapewnić jeden partner - niezbędnym jest zaplanowanie i uruchomienie skoordynowanych działań różnych instytucji i wielu środowisk, a więc działań systemowych. Potrzeba ta wpisuje się również w zadania określone polityką oświatową całego państwa. W Ustawie o systemie oświaty w art.1 ust. 6 mówi się wprost o **opiece nad uczniami uzdolnionymi**, a nie tylko o **pracy** z nimi.

Konieczność zmian w sposobie identyfikowania i realizacji indywidualnych potrzeb edukacyjnych zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych wyraźnie akcentowana jest również w *Strategii lizbońskiej*. W opublikowanym w 2008 roku przez Komisję Europejską raporcie *Postęp w realizacji celów lizbońskich w zakresie kształcenia i szkolenia. Wskaźniki i benchmarki* wynika, iż w Polsce pozycja uczenia się innego niż formalne, w tym uczenia się przed i po okresie tradycyjnego kształcenia szkolnego, jest nadal bardzo słaba w porównaniu z większością krajów europejskich, także tych, które później weszły do UE.

Zdaniem autorów warszawskiego programu dostarczenie uczniom wiedzy m.in. na temat różnych sposobów uczenia się i uruchomienie procesu brania współodpowiedzialności za jego efektywność, może im skutecznie pomóc również w podejmowaniu decyzji o dalszym doksztalcaniu.

---

¹ więcej informacji na stronie www.edukacja.warszawa.pl

Założenia programowe

Prace nad „Warszawskim system wspierania uzdolnionych” rozpoczęły się w roku 2008. Kluczowym elementem systemu jest program WARS i SAWA. Realizację podzielono na pięć etapów – projektowanie, przygotowanie, uruchomienie, wdrożenie i ocenę. Przyjęto tezę, że rozwiązania proponowane w programie mają mobilizować szkoły do wykorzystywania możliwości opieki nad uczniami uzdolnionymi, gwarantowanych przez prawo oświatowe oraz tych, które tworzone są przez ofertę miasta. Z drugiej zaś strony, założono wzmocnienie elementów przywołanego wcześniej „integracyjnego” modelu wspierania, w którym identyfikuje się różne zdolności, określa indywidualny styl uczenia oraz w ramach zajęć obowiązkowych i dodatkowych, rozwija potencjał i wewnętrzną motywację wszystkich uczniów danej szkoły. Ponieważ zadania takie mogą wymagać wdrożenia nowych lub modyfikacji stosowanych dotąd rozwiązań organizacyjnych, programowych i metodycznych przewidziano wprowadzenie dla szkół, które podejmą się takiej, ponadstandardowej pracy, swoistych „znaków rozpoznawczych” – **Certyfikatu Prezydenta m.st. Warszawy WARS i SAWA.**

Metoda realizacji programu

„Warszawski system wspierania uzdolnionych” wprowadzany jest w oparciu o metodę *badania w działaniu* („action research”), polegającą na współpracy teoretyków i praktyków w rozwiązywaniu praktycznych problemów, bezpośrednio w miejscu ich powstawania. Warunkiem jej stosowania jest współdziałanie uczestników sytuacji, w której przebiega badanie, a jej istotą jest uznanie najwyższej kompetencji członków danej społeczności do rozumienia jej prawideł. Cechą badania w działaniu jest to, że zostawia w środowisku, w którym ją stosowano, trwałe zmiany. Stosując tę metodę przyjmuje się, że badacz nie retuszuje swoich odkryć i ujawnia rzeczywiste wysiłki i wyniki działań. W efekcie mamy do czynienia z procesem podnoszenia jakości pracy nauczyciela i rekonstruowania własnego doświadczenia zawodowego. Założenie, że to nauczyciel - badacz jest najbardziej kompetentną osobą, by odkryć, co ma zmienić w swojej pracy, jest uznaniem znaczenia różnorodnych umiejętności i doświadczeń nauczycielskich. Zwolennicy badania w działaniu traktują takie różnicowanie, jako najbardziej wartościowe źródło potencjalnych, pozytywnych przemian w grupach.

Nie bez znaczenia, dla wyboru metody wdrażania systemu wspierania uzdolnionych, jest również zakładany efekt uzyskania w stołecznej oświacie swoistego, jawnego „know-how”, czyli zdolności, wiedzy lub umiejętności uzyskania określonego rezultatu lub prowadzenia jakiejś działalności. Zdobywanie trwałej wiedzy i umiejętności kształcenia młodych, stołecznych elit intelektualnych oraz tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju pasji i zainteresowań uczniowskich, to z pewnością zadanie warte zaangażowania warszawskiej społeczności.

Podsumowanie

Podstawowym założeniem systemowego wspierania uczniów uzdolnionych jest teza, iż uczniowie posiadają różnorodne uzdolnienia, a szkoła jest miejscem ich identyfikacji i planowego rozwoju. Rezultatem zastosowania tej idei w praktyce szkolnej będzie z jednej strony otoczenie kompleksową opieką uczniów osiągających mierzalne sukcesy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych, z drugiej zaś dowartościowanie wielu uczniów, uważanych dotąd za „słabszych”, a posiadających uzdolnienia w różnych dziedzinach ludzkiej aktywności.

Wśród spodziewanych efektów programu zakłada się m.in., że uczniowie poznają własny styl uczenia się oraz typ inteligencji, będą umieli wykorzystać tę wiedzę w procesie dalszej edukacji, a wzrost ich motywacji i kompetencji przyczyni się do wzięcia odpowiedzialności za swoje kształcenie i efektywne uczenie się przez całe życie. Kadra pedagogiczna (oprócz zakładanego już efektu „know-how”), ma szansę na uaktualnienie wiedzy na temat procesów poznawczych. Oprócz profitów związanych wprost z rozwojem zawodowym nauczycieli powinien też nastąpić wzrost ich kreatywności i motywacji. Działania podejmowane w ramach programu przełożą się też mogą na istotne zwiększenie udziału rodziców w życiu szkoły oraz promocję osiągnięć w środowisku lokalnym. Szkoły uzyskują tym samym szansę weryfikacji tradycyjnej koncepcji szkoły, w której istnieje tylko jeden sposób nauczania, uczenia się i oceniania. W zamian za to mogą tworzyć środowisko edukacyjne odpowiednie dla wszystkich uczniów uczestniczących w tym procesie.